
ปาฐกถาธรรม
ความสามัคคีแห่งหมู่นำสุขมาให้

ความสามัคคีแห่งหมู่นำสุขมาให้

โดย พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
วันอาทิตย์ที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔ เวลา ๐๘.๐๐ น.

เจริญสุข เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน วันนี้อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรม ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เช้าวันอาทิตย์เวลา ๐๘.๐๐ น.

สำหรับวันนี้อาตมภาพจะได้กล่าวถึงคำสอนของ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่า ความสามัคคีแห่งหมู่นำสุขมาให้ ซึ่งตรงกับคำบาลีพระพุทธภาษิต (มีมาในสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ข้อ ๒๔) ว่า สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี

ตามพระพุทธดำรัสนี้ “ความสามัคคีแห่งหมู่” ณ ที่นี้หมายถึง ความปรองดอง สมานฉันท์ พร้อมเพรียงกันแห่งหมู่คณะ ในการดำเนินชีวิต หรือในการทำกิจการงานโดยชอบธรรม ร่วมกัน ความสามัคคีแห่งหมู่คณะอย่างนี้แหละ ย่อมช่วยให้การดำเนินชีวิต หรือประกอบกิจการงานได้ถึงความสำเร็จ ความเจริญ และสันติสุขได้เป็นอย่างดี

ความสามัคคีปรองดอง นั้น ก็คือ **การรู้จักประนีประนอมยอมกัน ไม่ทะเลาะวิวาทแก่งแย่งกัน รู้จักตกลงกันด้วยไมตรีจิต**

ส่วน **ความสมานฉันท์** นั้น ก็คือ **ความร่วมใจกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแห่งหมู่คณะในการดำเนินชีวิต หรือในการทำกิจการงาน โดยชอบธรรม ร่วมกัน**

ต้องเป็นการดำเนินชีวิต หรือกระทำกิจการงานร่วมกันโดยชอบธรรม จึงจะถึงความเจริญและสันติสุขอย่างแท้จริงได้ แต่ถ้าร่วมกันทำกิจการงานโดยทุจริต ผิดศีล ผิดธรรม ผิดกฎหมายของบ้านเมือง หรือผิดไปจากขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของสังคมหรือหมู่คณะ แม้จะกระทำการได้สำเร็จ แต่ก็จะไม่ได้รับผลเป็นความเจริญและสันติสุข และกลับจะนำหมู่คณะไปสู่ความเสื่อม หรือความหายนะ ให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนได้

พระพุทธดำรัส ว่า “ความสามัคคีแห่งหมู่” นี้ พระพุทธองค์ทรงหมายเฉพาะ ความสามัคคีแห่งหมู่คณะในการดำเนินชีวิต หรือกระทำกิจการโดยชอบธรรม คือ โดยสุจริตร่วมกันเท่านั้น จึงจะถึงความสันติสุขอย่างแท้จริงได้

สาธุชนพึงเห็นอานิสงส์ คือ คุณประโยชน์แห่งสามัคคีธรรม แล้วนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันและในการประกอบกิจการงานร่วมกัน พึงสำเหนียกโทษของความขาดสามัคคีธรรม แลโทษของการทะเลาะวิวาทแก่งแย่งชิงดีกัน อันเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยกสามัคคีในหมู่คณะ ในสังคมน้อยใหญ่ทั้งปวง แล้วพึงพยายามระวัง/เลิกละมูลเหตุแห่งความวิวาท แก่งแย่ง แบ่งแยกให้แตกความสามัคคีนั้นเสีย แล้วพึงช่วยกันส่งเสริมปลูกฝังความสามัคคีให้เกิดมีขึ้น ให้เจริญขึ้น และพยายามระวังรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ ให้ดำรงคงอยู่อย่างมั่นคง ระวังอย่าให้เกิดความแตกร้าวขึ้นได้ สังคมหรือหมู่คณะนั้นย่อมมีแต่ความเจริญและร่มเย็นเป็นสุขโดยทั่วหน้ากัน

หลักธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีปรองดอง ความสมานฉันท์ และความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คณะ โดยเป็นคุณเครื่องทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตาม ให้เป็นที่รักที่เคารพของผู้อื่น เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันและกัน ให้ระลึกถึงกัน และเป็นไปเพื่อความไม่วิวาทบาทหมางกัน ชื่อว่า “สาราณิยธรรม ๖” (ที. ปาฏิ. ๑๑/๓๑๗) ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสสอนพระภิกษุทั้งหลายดังต่อไปนี้

(๑) **เข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง**

(๒) **เข้าไปตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง**

(๓) **เข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง**

หลักธรรมปฏิบัติ ๓ ข้อแรกนี้ หมายความว่า ให้พระภิกษุทั้งหลายปฏิบัติต่อเพื่อนพระภิกษุ และ/หรือสามเณร ซึ่งเป็นเพื่อนสพรหมจารี คือ ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยกัน ด้วยจิตเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง ได้แก่ ช่วยขวนขวายในธุรกิจของเพื่อนสพรหมจารีด้วยกาย ด้วยวาจา และด้วยจิตใจ ที่มีแต่ความปรารถนาดีต่อกัน คือ ด้วยความรัก ปรารถนาเพื่อนสพรหมจารีด้วยกันให้อยู่เย็นเป็นสุข หรือให้พ้นทุกข์ ได้แก่ ช่วยพยาบาลภิกษุผู้เจ็บไข้ได้ป่วย หรือด้วยการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และ/หรือ คิดปรารถนาแต่สิ่งที่จะเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่กันและกัน ดังนี้เป็นต้น

ธรรมปฏิบัติทั้ง ๓ ประการนี้ พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงอานิสงส์ คือ ผลบุญกุศลในการปฏิบัติต่อกันแต่ละข้อ ว่า “ธรรมข้อนี้ เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่รัก เป็นเครื่องทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความพร้อมเพรียง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน”

สาราณิยธรรม คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง ข้ออื่นยังมีอีก คือ

(๔) **ลาภอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งประกอบด้วยธรรม ได้มาแล้วโดยธรรม โดยที่สุดแม้เพียงอาหารในบาตร ก็ไม่หวงกันด้วยลาภปานดังนั้น แบ่งปันกับเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลายผู้มีศีล**

ข้อนี้ ก็ทรงสั่งสอนให้พระภิกษุรู้จักแบ่งปันลาภผลที่ตนได้มาโดยชอบธรรมให้แก่เพื่อนพระภิกษุ สามเณร ไม่หวงไว้บริโภคจำเพาะตนแต่ผู้เดียว

ข้อนี้มีข้อสังเกตคุณลักษณะความสามัคคีแห่งหมู่คณะ ที่จะนำให้เกิดความเจริญและสันติสุขนั้น ต้องเป็นความสามัคคีแห่งหมู่คณะ ที่ดำเนินชีวิต หรือกระทำกิจการงานร่วมกันโดยชอบธรรม จึงจะได้รับผลเป็นความเจริญและสันติสุขอย่างมั่นคงอย่างแท้จริงได้ พระพุทธองค์จึงได้ตรัสสอนพระภิกษุ ให้รู้จักแบ่งปันลาภผลที่ตนได้มาโดยชอบธรรมกับเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลายผู้มีศีล มิใช่เป็นความสามัคคีพร้อมเพรียงกันประกอบอาชีพทุจริต ซึ่งแม้จะกระทำได้สำเร็จ แล้วแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยมิชอบธรรมนั้น แก่กันและกัน ในหมู่ผู้ทุจริตด้วยกัน ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความสันติสุขอย่างแท้จริงได้ แต่กลับจะนำไปสู่โทษและความทุกข์เดือดร้อนได้ ไม่ช้าก็เร็ว

(๕) **ศีลอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย ศีลเป็นไท อันวิญญูชนสรรเสริญ ไม่เกี่ยวด้วยตัณหาและทิฏฐิ เป็นศีลที่เป็นไปเพื่อสมาธิ ภิกษุเป็นผู้ถึงความเป็นผู้เสมอกันโดยศีล ในศีลเห็นปานดังนั้น กับเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง**

สาราณิยธรรมข้อที่ ๕ นี้ พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงข้อปฏิบัติที่จะให้เกิดความสามัคคีปรองดองกันในระหว่างเพื่อนสพรหมจารี อันจะยังความสันติสุขให้เกิดมีและเจริญขึ้นได้จริงนั้น คือ ความเป็นผู้มีศีลที่บริสุทธิ์สมบูรณ์ เสมอกัน ชื่อว่า "สีลสามัญญตา" ทั้งต่อหน้าและลับหลัง พระภิกษุก็ทรงศีลบริสุทธิ์สมบูรณ์ ตามส่วนของพระภิกษุ สามเณรก็มีศีลบริสุทธิ์สมบูรณ์ ตามส่วนของสามเณร แม้อุบาสกอุบาสิกาก็มีศีลบริสุทธิ์สมบูรณ์ ตามส่วนของอุบาสก อุบาสิกา ดังนี้เป็นต้น ถ้าในหมู่คณะผู้ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยกัน มีผู้ทุศีลอยู่ร่วมกับหมู่คณะมากเพียงไร ย่อมเป็นที่รังเกียจของผู้มีศีลมากเพียงนั้น และเพราะเหตุนี้ ความแตกร้าวก็จะเกิดมีขึ้นได้มากเพียงนั้น เพราะเหตุนั้น สีลสามัญญตา คือ ความเป็นผู้เสมอกันในศีลที่บริสุทธิ์และสมบูรณ์ จึงเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันด้วยสามัคคีธรรม อันยังให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขในหมู่พระภิกษุอย่างมั่นคงได้

(๖) **ทิฏฐิอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งประเสริฐ เป็นเครื่องนำสัตว์ออกจากทุกข์ ย่อมนำออกเพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบ แก่ผู้กระทำทิฏฐินั้น ภิกษุถึงความเป็นผู้เสมอกันโดยทิฏฐิเห็นปานดังนั้น กับเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง**

สาราณิยธรรมข้อที่ ๖ นี้ พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงข้อปฏิบัติที่จะให้เกิดความสามัคคีปรองดองกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกันในระหว่างเพื่อนสพรหมจารีด้วยกัน อันจะยังความสันติสุขให้เกิดมีได้อย่างมั่นคงแท้จริง อีกประการหนึ่ง คือ ความเป็นผู้มีทิฏฐิ คือ ความเห็นซึ่งประเสริฐ อันจะนำไปสู่ความพ้นทุกข์โดยชอบ เสมอกัน กล่าวคือ สอดคล้องกัน ไม่ขัดแย้งถึงขั้นทะเลาะวิวาทบาดหมางกัน นี้ชื่อว่า "ทิฏฐิสามัญญตา"

กล่าวโดยทั่วไปแล้วมนุษย์ย่อมมีความเห็นแตกต่างกันได้ แต่จักต้องไม่รุนแรงถึงความวิวาทบาดหมางกัน เพราะมีความเห็นผิดกัน

สาราณิยธรรม ๓ ประการหลังนี้ พระพุทธองค์ก็ได้แสดงอานิสงส์ คือ ผลบุญกุศลที่จะเกิดมีแก่ผู้ปฏิบัติธรรมนี้แต่ละข้อๆ ไว้ทุกข้ออย่างเดียวกัน ว่า "ธรรมแม้ข้อนี้ ก็เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่รัก เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความพร้อมเพรียง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน"

นี้คือ หลักธรรมปฏิบัติ เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน เป็นคุณเครื่องให้เกิดความสามัคคีปรองดองสมานฉันท์ และความพร้อมเพรียง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คณะ ชื่อว่า "สาราณิยธรรม ๖" อันยังให้เกิดความเจริญสันติสุขของหมู่คณะ ควรที่สาธุชนจะพึงเอาใจใส่ นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต และ/หรือ ในการประกอบกิจการงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์สุขร่วมกันของสังคมหมู่คณะน้อยใหญ่ทั้งปวง

ปัจจุบันนี้ เรามักจะได้ยินข่าวปัญหาความแตกแยกสามัคคีภายในสังคม หรือหมู่คณะกันมาก นับตั้งแต่สังคมย่อย คือ สังคมครอบครัว ขึ้นไปถึงสังคมวงงาน ตลอดขึ้นไปถึงสังคมในระดับประเทศชาติ และสังคมโลก ถ้าบุคคลภายในสังคม หรือหมู่คณะไม่สำเหนียกปัญหา และไม่พยายามป้องกัน/แก้ไขปัญหาความแตกแยกสามัคคีภายในหมู่คณะของตนแล้ว บุคคลที่ดำเนินชีวิต และ/หรือ ประกอบกิจการงานร่วมกันในสังคม หรือหมู่คณะนั้นๆ ย่อมได้รับผลกระทบไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรง หรือทางอ้อมตามส่วนที่มีความสัมพันธ์กัน เป็นต้นว่า

ครอบครัวใดที่สมาชิกในครอบครัวมักทะเลาะเบาะแว้ง ไม่สามัคคีปรองดองกัน ครอบครัวนั้น ย่อมหาความสันติสุขและหาความเจริญได้ยาก หรือว่า ถ้าพ่อบ้านแม่เรือน ประพฤติผิดศีล ผิดธรรม ถึงความแตกแยกกัน เป็นครอบครัวแตกแยก สมาชิกในครอบครัว ทั้งบุตรและภรรยา หรือสามีนั้นเอง ก็ย่อมถึงความทุกข์เดือดร้อนไปตามส่วน

องค์กรใด ที่สมาชิกในองค์กรแตกแยกสามัคคี ไม่ปรองดอง ไม่พร้อมเพรียงกันประกอบกิจการงานร่วมกันโดยธรรมแล้ว องค์กรนั้น ย่อมประกอบกิจการงานให้สำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพได้ยาก องค์กรนั้นย่อมเจริญได้ยาก ย่อมกลับจะถึงความเสื่อมได้ง่าย และสมาชิกในองค์กรนั้นแหละ ย่อมหาความเจริญและสันติสุขได้ยาก ดังปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอในทุกวันนี้

ทั้งนี้เพราะเหตุไร !

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงแสดงถึงมูลเหตุแห่งการวิวาท บาดหมาง ถึงความแตกแยกสามัคคีในหมู่คณะ ๖ ประการใหญ่ (มีปรากฏใน ที. ปาฏิ. ๑๑/๓๑๘) มีความโดยย่อ ว่า

๑. เป็นผู้มักโกรธ มักผูกโกรธ

๒. เป็นผู้ลบหลู่ ตีตัวเสมอ

๓. เป็นผู้มักริษยา มีความตระหนี่

๔. เป็นผู้โอ้อวด มีมารยา

๕. เป็นผู้มีความปราถนาลามก มีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม และ

๖. เป็นผู้ยึดมั่นในความเห็นของตน คือ ไม่ยืนอยู่บนหลักธรรม คือ ไม่มั่นคงในหลักธรรมอันพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว มักถือรั้น คลายได้ยาก

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสถึงมูลเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท ๖ ประการนี้ว่า พระภิกษุผู้มักโกรธ มักผูกโกรธนั้นไว้ ๑ เป็นผู้ลบหลู่ ตีตัวเสมอ ๑ เป็นผู้มักริษยา มีความตระหนี่ ๑ เป็นผู้โอ้อวด มีมารยา ๑ เป็นผู้มีความปราถนาลามก มีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม ๑ เป็นผู้ยึดมั่นในความเห็นของตน โดยไม่มีจุดยืนอยู่บนหลักธรรม คือ ไม่มั่นคงอยู่ในหลักธรรมอันพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว มักถือรั้น คลายได้ยาก ๑ เหล่านี้ ว่า

ย่อมจะไม่เคารพ ไม่ยำเกรงแม้ในพระศาสดาอยู่ ย่อมไม่เคารพ ไม่ยำเกรงแม้ในพระธรรมอยู่ ย่อมไม่เคารพ ไม่ยำเกรงแม้ในพระสงฆ์อยู่ ย่อมจะไม่เป็นผู้กระทำให้บริบูรณ์ แม้ในสิกขา ผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุผู้ไม่เคารพ ไม่ยำเกรงในพระศาสดาอยู่ ไม่เคารพไม่ยำเกรงในพระธรรมอยู่ ไม่เคารพไม่ยำเกรงในพระสงฆ์อยู่ ไม่กระทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ย่อมจะก่อความวิวาทซึ่งเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์แก่ชนมาก เพื่อมิใช่สุขแก่ชนมาก (และเป็นไป) เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายขึ้นในสงฆ์

พระพุทธดำรัส มูลเหตุแห่งการวิวาท บาดหมาง ถึงความแตกแยกสามัคคีในหมู่พระภิกษุ ๖ ประการที่กล่าวนั้น พระภิกษุผู้เป็นเช่นนั้น ย่อมไม่เคารพ ยำเกรง ในพระพุทธ ในพระธรรม ในพระสงฆ์อยู่ คือ ไม่หนักแน่นในพระพุทธ ในพระธรรม และในพระสงฆ์อยู่ แล้วก็ย่อมไม่กระทำให้บริบูรณ์ในสิกขา คือ ในการศึกษาอบรมกาย อบรมวาจา และอบรมใจ ให้สงบเรียบร้อยดี ไม่มีโทษ โดยการปฏิบัติศีลและสมาธิ และไม่กระทำให้บริบูรณ์ในการศึกษาอบรมปัญญา โดยการปฏิบัติสมถวิปัสสนาภาวนา ให้เห็นแจ้ง รู้แจ้งสภาวธรรมและสัจธรรมตามที่เป็นจริง รวมเป็นการไม่ปฏิบัติไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ให้เจริญ ให้บริบูรณ์ถึงอธิศีล คือ ศีลยิ่ง อธิจิต คือ จิตยิ่ง สมาธิยิ่ง อธิปัญญา คือ ปัญญาอันยิ่ง อันเป็นทางให้ถึงมรรค ผล นิพพาน ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง และที่เป็นบรมสุข อย่างถาวร

เมื่อพระภิกษุ ไม่กระทำให้บริบูรณ์ในไตรสิกขา ดังกล่าวแล้ว โอกาสที่จะเป็นผู้มักโกรธ มักผูกโกรธไว้, เป็นผู้ลบหลู่ ตีเสมอ, เป็นผู้มักริษยา มีความตระหนี่, เป็นผู้โอ้อวด มีมารยา, เป็นผู้มีความปราถนาลามก มีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม, เป็นผู้ยึดมั่นในความเห็นของตน โดยไม่มีจุดยืนอยู่บนหลักพระธรรมวินัย คือ ไม่มั่นคงอยู่ในหลักธรรม อันพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว มักถือรั้น คลายได้ยาก ก็มีโอกาสเป็นได้มาก และนี้เองคือ มูลเหตุในเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท บาดหมาง ถึงความแตกสามัคคีในหมู่คณะ ไปตามส่วนแห่งกิเลส ตัณหา และทิฏฐิ คือ ความเห็นผิด และ

พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงโทษแห่งความวิวาท บาดหมาง แตกแยกสามัคคีในหมู่คณะ ว่า เป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์สุขแก่ชนหมู่มาก เป็นไปเพื่อความพินาศแก่ชนหมู่มาก และว่า เป็นไปเพื่อความทุกข์เดือดร้อนแก่

เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย อีกด้วย แล้วพระพุทธองค์จึงได้ตรัสวิธีปฏิบัติเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาความแตกแยกสามัคคี เช่นนี้ไว้อีกด้วย ว่า

"ผู้มีอายุทั้งหลาย ถ้าพวกท่านพิจารณาเห็นมูลเหตุแห่งความวิวาทเห็นปานดังนี้ ทั้งภายในภายนอก พึงพยายามที่จะละมูลเหตุแห่งความวิวาทอันเลวทรามเช่นนั้นเสีย ผู้มีอายุทั้งหลาย ถ้าพิจารณาไม่เห็นมูลเหตุแห่งความวิวาทเห็นปานดังนี้ ทั้งภายในภายนอก พึงปฏิบัติเพื่อไม่ให้มีมูลเหตุแห่งความวิวาทอันเลวทรามเช่นนั้นต่อไป เมื่อพยายามได้เช่นนี้ ย่อมจะละมูลเหตุแห่งความวิวาทอันเลวทรามเช่นนี้เสียได้ เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้ มูลเหตุแห่งความวิวาทอันเลวทรามเช่นนี้ ย่อมจะไม่มีได้อีกต่อไป"

พระพุทธดำรัสนี้ได้ทรงแสดงวิธีปฏิบัติทั้งเพื่อป้องกัน และทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท ความแตกแยกสามัคคีในหมู่คณะให้ระงับไปว่า พึงพิจารณาเหตุในเหตุถึงต้นๆ แห่งความวิวาททั้งภายในภายนอก แล้วพึงพยายามละมูลเหตุเหล่านั้นเสีย แม้เมื่อมูลเหตุเหล่านี้ระงับไป ก็ยังพึงต้องพิจารณามูลเหตุในเหตุเหล่านี้ แล้วพึงปฏิบัติเพื่อมิให้มีมูลเหตุแห่งความวิวาทอันเลวทรามนั้น เกิดขึ้นได้อีก

มูลเหตุในเหตุแห่งความวิวาท ทั้งภายใน ภายนอก ก็คือ การไม่หนักแน่นในพระพุทธ ในพระธรรม และในพระสงฆ์ จึงไม่สนใจ ไม่ใส่ใจในการอบรมกาย วาจา ใจ และไม่ใส่ใจอบรมปัญญา โดยการปฏิบัติไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ให้บริบูรณ์ จึงเป็นเหตุให้กิเลสตัณหา และทิฏฐิชั่ว คือ ความเห็นผิด ที่มีอยู่ในจิตสันดาน ไม่ถูกกำจัดให้สิ้นไปตามหลักพระสัทธรรม ๓ ประการ คือ พระปริยัติสัทธรรม ได้แก่ การศึกษาทำความเข้าใจในหลักธรรมให้แจ่มแจ้ง ๑ พระปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การปฏิบัติไตรสิกขา อบรมกาย วาจา ใจ ให้สงบเรียบร้อยดี ไม่มีโทษ และอบรมปัญญาให้เห็นแจ้งรู้แจ้งสภาวธรรมและสัจธรรมตามที่เป็นจริง ๑ และ พระปฏิเวธสัทธรรม คือ ให้ได้ผลเป็นคุณธรรม ณ ภายใน ตามสมควรแก่ธรรมปฏิบัติ ตามรอยบาทพระพุทธองค์อีก ๑ จึงมีปัญหาข้อขัดแย้งกันถึงความทะเลาะวิวาท และแตกสามัคคีกันได้ พระพุทธองค์จึงได้ตรัสให้พิจารณาเห็นเหตุในเหตุแห่งการแตกสามัคคี แล้วพึงปฏิบัติธรรมโดยทางไตรสิกขาให้บริบูรณ์ เพื่อเจริญปัญญารู้แจ้งในสภาวธรรมและสัจธรรมตามที่เป็นจริง เป็นสัมมาทิฏฐิ เป็นศีลสามัญญตา เป็นทิฏฐิสามัญญตา เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้ ก็จะยังความสามัคคีปรองดอง สมานฉันท์ และพร้อมเพรียงกัน ให้เกิดมีและเจริญขึ้นได้ในหมู่พระภิกษุสงฆ์ ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ร่วมกัน อันจะยังประโยชน์และความสันติสุขให้เกิดแก่สาธุชนหมู่มาก ทั้งมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย

พระสัทธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ สาราณิยธรรม ๖ ประการ อันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่รัก เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาทบาดหมาง เพื่อความพร้อมเพรียง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมความว่า เพื่อ

ความสามัคคีปรองดอง สมานฉันท์ และเพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้ ย่อมมีคุณค่าแก่การศึกษาทำความเข้าใจ และปฏิบัติตามในหมู่คฤหัสถ์ผู้ครองเรือนอีกด้วย เพื่อความสามัคคีปรองดอง สมานฉันท์ และความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมน้อยใหญ่ทั้งปวง เพื่อประโยชน์สุขของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม หรือในหมู่คณะทุกระดับ ตั้งแต่สังคมย่อยระดับครอบครัว ถึงสังคมวงงาน และสังคมประเทศชาติ ตลอดถึงสังคมโลกได้เป็นอย่างดี

ครอบครัวใด ที่สมาชิกของครอบครัวเหินห่างจากการศึกษา และปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มักประพฤติผิดศีลผิดธรรม เป็นผู้มักมากด้วยตัณหา ราคะ เห็นแก่ตัวจัด เป็นผู้มักโกรธ พยาบาท ชอบประพฤติก้าวร้าวผู้อื่นด้วยโมหะ หลงตัวหลงตน เอาแต่ใจตนเอง มีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม คือ ไม่รู้บาปบุญคุณโทษ ไม่รู้ทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง หลงติดอยู่ในอบายมุขอันเป็นปากทางแห่งความฉิบหาย ได้แก่ ความหมกมุ่น สำส่อนในกาม ๑ เสพและติดสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๑ ติดการพนัน ๑ คบคนชั่ว ได้แก่ คนประพฤติผิดศีลผิดธรรมเป็นมิตร ๑ หลงติดการละเล่น หรือติดเที่ยวกลางคืน ตามแหล่งบันเทิงเริงรมย์ ๑ และมักเกียจคร้านในการงาน ๑ เหล่านี้ย่อมเป็นเหตุปัจจัย แห่งการทะเลาะวิวาทกันภายในครอบครัว อันเป็นเหตุแห่งความแตกแยก และเป็นเหตุแห่งความพินาศของครอบครัว ทำให้บุคคลในครอบครัวต้องประสบกับความทุกข์เดือดร้อน

องค์กรใด ที่บุคคลผู้ทำงานร่วมกัน หรือเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน มิได้ศึกษาปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม เป็นผู้มีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม เป็นผู้ประพฤติตามอำนาจของจิต ที่เต็มไปด้วยกิเลส ตัณหา อุปาทาน ได้แก่ เป็นผู้โลภจัด ตัณหาราคะจัด มีความเห็นแก่ตัวจัด เป็นผู้มักโกรธ พยาบาท มักก้าวร้าวผู้อื่นด้วยกิริยาวาจาอันหยาบคาย เป็นผู้ลบหลู่ มักยกตนข่มผู้อื่น มักตีตนเสมอผู้สูงกว่าตนด้วยความมานะถือตัว เป็นผู้มักอิจฉาริษยาผู้อื่น มักแข่งดีแข่งเด่นกันในทางทำลาย มากด้วยมารยา เจ้าเล่ห์ หรือเป็นผู้หลงตัวหลงตน ยึดมั่นอยู่แต่ในความคิดของตน โดยไม่มีจุดยืนอย่างมั่นคงอยู่ในหลักการที่ถูกต้องที่เหมาะสมที่บริสุทธิ์ใจ และที่ยุติธรรม เหล่านี้ย่อมเป็นมูลเหตุในเหตุแห่งความวิวาทบาดหมาง แตกแยกสามัคคี อันไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของหมู่คณะ และเป็นเหตุให้การดำเนินกิจการขององค์กรนั้น ไม่ราบรื่น ไม่บรรลุความสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพ และอาจให้ถึงความเสื่อมและล้มเหลว หรือถึงความหายนะ อันเป็นเหตุให้สมาชิกในองค์กรนั้น ได้รับความกระทบกระเทือน ถึงความทุกข์เดือดร้อนได้มาก

และยิ่งถ้าเป็นความขัดแย้งกันระหว่างประเทศด้วยแล้ว ย่อมมีโอกาสที่จะนำไปสู่สงครามระหว่างประเทศ หรีสงครามโลก ให้ได้รับความเดือดร้อนกันไปทั่วได้โดยง่าย

เพราะเหตุนั้น ผู้ปรารถนาความเจริญและสันติสุข ในการดำเนินชีวิต และ/หรือ ในการดำเนินกิจการร่วมกันโดยธรรม จึงพึงศึกษาและปฏิบัติธรรมอบรมกาย วาจา และจิตใจของตน ให้สงบเรียบร้อยดี ไม่มีโทษ อบรมปัญญาของตนให้เห็นแจ้ง รู้แจ้ง ในสภาวธรรมและสัจจธรรมตามที่เป็นจริง ให้รู้บาป-บุญ คุณและโทษ ให้รู้สิ่งที่เป็นแก่นสารสาระประโยชน์ และที่มิใช่แก่นสารสาระประโยชน์ของชีวิตตามที่เป็นจริง และ ให้รู้ทางเจริญ-ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง ก็จะรู้ข้อที่ควรยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ และรู้ข้อที่ควรเลิกละ รู้สิ่งที่ควรปล่อยวาง ได้แก่ รู้จักลดมานะ ละทิฏฐิ ไม่แข็งข้อต่อกัน และรู้ข้อที่ควรปฏิบัติต่อกันด้วยดี ตามฐานะแห่งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนๆ คือ รู้รัก รู้สามัคคี ตามหลักสาราณิยธรรม และรู้จักการอภัยให้แก่กัน ไม่ถือโทษโกรธกัน อันจะเป็นเครื่องปลูกและสมานไมตรี ให้เกิดความรัก-นับถือต่อกัน ให้เกิดความสามัคคี ปรองดอง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อความเจริญและความสันติสุขของทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน

ก่อนยุติปาฐกถาธรรมนี้ ขอเจริญพรสาธุชนพุทธบริษัททั้งหลาย ผู้สนใจศึกษาสัมมาปฏิบัติ เพื่อทราบว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ได้จัดให้มีการอบรมธรรมปฏิบัติ ทุกวันอาทิตย์ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันละ ๒ รอบ เริ่มเวลา ๐๙.๐๐ น. ถึง ๑๔.๓๐ น. และได้จัดโครงการอบรมพระกัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ แก่สาธุชนพุทธบริษัท ระหว่างวันที่ ๑-๑๔ ธันวาคม เพื่อถวายพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ทุกปี เป็นประจำ จึงขอเชิญสาธุชนพุทธบริษัทเข้ารับการอบรมได้

สำหรับวันนี้ อาตมภาพขอยุติการบรรยายธรรมแต่เพียงนี้ก่อน ขอความสุขสวัสดีจงมีแด่ผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร